

Posudek na bakalářskou práci Mirky Dřínkové *Momenty viny* (2013)

Jakub Jirsa

Mirka Dřínková (dále autorka) předložila bakalářskou práci s názvem *Momenty viny*. Cílem práce je podle autorky „částečně zmapovat, v jakých souvislostech se vina vyskytuje“ (s. 1). Práce je rozvržena velmi zajímavě a slibně. Nejprve by měla být probírána vina ve vztahu k nadosobnímu, posvátnému řádu, dále vina ve vztahu k druhým a konečně vina ve vztahu k sobě samému. Bohužel se domnívám, že obsah práce se této zajímavé struktury nedrží a text se nedostatečně vypořádává jak s tématem viny na druhých, tak provinění vůči sobě samému. Naprostá většina textu je věnována rozboru viny v kontextu posvátného v závislosti na textech Paula Ricoeura a René Girarda.

Problémy v textu

Nejsem si jist, nakolik *Úvod* (s. 1) skutečně projasňuje základní intence autorky - zvláště závěrečný odstavec je spíše problematizuje. Možná chápu, co autorka míní „vydaností“ člověka, avšak tato teze by si rozhodně zasloužila alespoň základní odůvodnění, které v textu nenacházím. Jinak řečeno, tento předpoklad by měl být buď vyložen tak jasně, aby byla zřejmá jeho samozřejmost, nebo by měl být podepřen přesvědčivou argumentací.

Oceňuji otevřenost autorky, když charakterizuje své zacházení s pojmy „moc“ a „posvátno“ (s. 2). Nicméně i zde by bylo dobré své „intuitivní“ chápání těchto pojmů podepřít odkazy alespoň na základní literaturu, která s těmito významy pracuje (zde např. Rudolf Otto a Hannah Arendová, kteří se *prima facie* nabízí). Několikrát se však v práci objevují poznámky, že dané téma nelze zpracovat důkladně, poctivě či tak, jak by si zasluhovalo (např. s. 2, 10). Otázkou je, zda pak bylo dobře zvolené samotné téma, respektive způsob argumentace v rámci tohoto tématu.

Na str. 2 zůstává nevyjasnění vztah mezi škodou, vinou a omluvou. Domnívám se, že závěr „o škodu ... tak buď musí jít až v druhé řadě, nebo obviňujeme pouze na základě určitého typu poškození“ není rozhodně nutný a neplyne z argumentace. Naopak škoda může být primárně důležitá pro vymezení viny, avšak reakce, či odpovídající přístup ostatních na dané jednání se může lišit dle souvislostí. Škoda by tak primárně vymezovala pole viny, avšak ne každé provinění či ne každá vina by vyžadovala stejnou odpověď, stejný přístup. Ostatně se domnívám, že celou práci provází problém nerozlišení mezi vinou jakožto skutkem, který se stal, a který je většinou autorkou popisován, a připisováním viny jako odpovědi na nějaký čin („reactive attitude“ v angličtině, viz článek P. F. Strawsona, „Freedom and Resentment“ (1962)).

Domnívám se, že kapitola o *Sebeklamu* je zmatená, jelikož autorka nedokáže náležitě odlišit subjektivní pohled (prožitek) od ne-subjektivních či více nebo méně objektivních úhlů pohledu (popis). Z toho plyne i zmatečnost jednotlivých vyjádření v rámci této problematické kapitoly (viz níže). Otázka sebeklamu

vyžaduje velmi precizní rozlišování mezi těmito různými pohledy, které musí být také jasně zachyceno v textu.

Stále mi uniká důvod, proč se autorka zaměřuje na pojetí viny, které ji úzce spojuje s posvátnem. Vždyť jsou i jiné koncepce, které nepracují s rámcem numinózní? Domnívám se, že tento problém je způsoben hlavně nejasným kontextem celé práce - jde o systematický výklad, nebo o historizující perspektivu, nebo jen o určitý aspekt pojetí viny u konkrétně vymezených autorů? Absence výkladu tohoto obecného rámce tak čtenáře vede k otázkám, které možná ani text nemá ambice řešit. Podobně nepochopitelný je pro mne návrat k diskusi o vině a posvátném na s. 19 - tím pádem se mimo jiné v textu nedostaneme k diskusi o vině vůči sobě samému, která byla v úvodu ohlášena.

V kapitole *Vina a společnost* je zmíněna intersubjektivita (s. 18). Bohužel zůstává pouze u této zmínky a v celé práci přitom pozoruhodně chybí - podle mne - podstatný aspekt viny, kterým je druhá osoba, proti které se mohu provinít. Anebo by autorka chtěla tvrdit, že se proti druhému nelze provinít, ale vždy se proviňuji proti posvátnému či jinému normativnímu systému?

Morální pojem viny zmíněný na s. 18 předpokládá mj. odpovědnost a s ní (možná) spojenou lidskou svobodu v jednání a rozhodování. Bohužel ani jeden tento aspekt není v práci vůbec rozpracován.

Drobné poznámky

- Musím přiznat, že zcela nerozumím větě: „Pokud je člověk bytostně vinen, ale zároveň se neklame, lidská měřítka jsou zmatená (protože to, co je hodnotou samo o sobě, smísil s vlastními představami o tom, jak by se věci měly mít), člověk si to uvědomuje, a zároveň to považuje za důsledek vlastní svévole (protože se neklame).“ (s. 11) Potřeboval bych vysvětlit v textu naznačené implikace. Chabé porozumění větě ve mně také vzbuzuje obavu z argumentace kruhem.

Závěr

Práci hodnotím jako **dobrou**, což lze samozřejmě zlepšit v případě úspěšné obhajoby. V současné podobě je práce spíše skicou či mozaikou úvah, které by si zasloužily hlubší propracování a zároveň systematictější uspořádání. Velmi však oceňuji autorčinu ochotu o tématu přemýšlet a vypracovat vlastní filosofickou esej. Nicméně i k té je potřeba pečlivější a propracovanější přístup.

28.8.2013